O tipăritură iluministă necunoscută: *Cheia preteşugului* (1815)

Dr. MIRCEA POPA
Universitatea „1 Decembrie 1918"
Alba Iulia

Abstract

An Unknown Illuminist Print: „Cheia preteşugului" (1815)

The Illuminist print ***Cheia preteşugului*** *(„The Key of Friendship"), published in 1815 at Buda, is a truly unique book. The only existing copy can be found in Bucharest, at the General Directorate of State Archives Library.*

The author is Gheorghe Munteanu, who was a teacher at the Romanian National School in Pesta. He was a man of his time and he attempted to be a part of the general effort to educate and shape the personality of the youth, an essential theme being that of friendship.

In his poem, Gheorghe Munteanu emphasized the importance of friendship, seen as a form of national and social solidarity. He insisted upon the necessity of carefully choosing friends and he also marked the difference between the true friendship of God, who is always there for us, and the friendship of the human being, who cannot be trusted.

Keywords: *Gheorghe Munteanu, Illuminism, friendship, God, poem*

Tipăritura iluministă ***Cheia preteşugului***, apărută la Buda în l8l5, este cu adevărat o carte rară. Unicul exemplar care ni s-a păstrat până astăzi se află în custodia Bibliotecii Direcţiei Generale a Arhivelor Statului din Bucureşti şi e înregistrat la cota II 3898. A fost semnalat cu ani în urmă de cunoscutul cercetător al cărţii vechi româneşti, profesorul Dan Simonescu, în articolul intitulat ***Contribuţii la Bibliografia românească veche*** şi a fost publicat în revista ***Studii şi cercetări de bibliologie*** din 1955. De atunci până astăzi, nimeni n-a mai adus în discuţie cartea respectivă, nici n-a fost invocată sau descrisă în amănunt. De aceea, aflat în situaţia să colaborez la o amplă antologie dedicată Şcolii Ardelene, m-am văzut tentat să solicit conducerii Arhivelor Statului din Bucureşti o copie a cărţii, pe care am obţinut-o în timp util şi pot s-o pun în momentul de faţă la dispoziţia cercetătorilor.

Despre autorul scrierii, pe nume Gheorghe Munteanu, nu putem spune mare lucru la ora aceasta decât ceea ce o face el singur atunci când precizează pe pagina de gardă a cărţii faptul că deţinea funcţia de „*învăţătoriul şcoalei naţionale româneşti din Pesta*," şcoală la care a fost anterior dascăl şi Constantin

BDD-A19465 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:41 UTC)

Diaconovici Loga. Era o şcoală frecventată mai ales de fiii neguţătorilor macedoneni şi aromâni stabiliţi la Pesta, care dispunea şi de o biserică greco-orientală, unde a funcţionat ca preot la un moment dat harnicul Ioan Theodorovici-Nica, dar şi tatăl viitorului academician George Murnu. Aceşti dascăli au reprezentat la începutul secolului al XIX-lea o rezervă serioasă de elitism cărturăresc, redactând manuale şcolare diferite şi implicându-se într-o serie de acţiuni editoriale şi şcolare de anvergură, dovadă că, la un moment dat, mătuşa viitorului nostru mitropolit, Andrei Şaguna, soţia negustorului Atanasie Gabrovschi, patrona un fel de cenaclu literar sau o societate de lectură, frecventată de numeroşi tineri. Să nu uităm că aici trăia la acea dată şi marele nostru mecena Emanoil Gojdu, dar şi celebrul polemist Damaschin Bojincă, după cum Gh. Roja publica ***Măiestria ghiorvăsirii româneşti***, în 1809, iar o seamă de dascăli se preocupau de educaţia tinerelor generaţii în spiritul conceptelor iluministe, de datorie, luminare, respect pentru celălalt. Cărţi precum ***Sfaturile înţelegerii cei sănătoase*** (Buda, l802), ***Îndemnare către învăţătura tinerimii cei româneşti*** (Buda, 1811, 1813), ***Înţelepte învăţături sau regule pentru îndreptarea năravurilor spre folosul pruncilor*** (Buda, l815) etc. Toate acestea încearcă să implementeze un model de existenţă, o înţelegere cât mai exactă a „*binelui de comun*," a interesului de obşte, a punerii în acord a dorinţelor omului cu preceptele creştine şi cu cele ale raţiunii. În acest scop, Damaschin Bojincă scria: „*cel ce cunoaşte adevăratul preţ al omului, cugetele dumnezeeşti cu dânsul, datorinţele către sine însuşi, către stăpânirile sale şi către soţietatea omenească; cel ce ştie... ce e bine, fromos, drept şi cu credinţă a şti omul, cel ce e încredinţat cum că mintea şi înţelegerea stăpâneşte aplecările şi poftele nostre şi cum că voinţa omului e silită a asculta de minte, acela se numeşte om iscusit, luminat şi înţelept*." Acelaşi gânditor afirmă în ***Deregătorul bunei creşteri*** că „*firea* (e) *cel mai preţuit dar a lui Dumnezeu şi moralitatea pre om de toate animalele deschilineşte*," ceea ce înseamnă înţelegerea unui anumit model uman şi a unor principii de viaţă care trebuiau respectate.

Ca om al şcolii şi ca reprezentant al timpului său, Gheorghe Munteanu doreşte să se înscrie şi el în acest efort general al epocii sale de a contribui la modelarea şi educarea tinerelor generaţii, venind să propună câteva norme care să le fie de folos tinerilor atunci când îşi aleg prietenii. Tema prieteniei i se dezvăluie ca o temă foarte tentantă pentru a fi tratată public şi a o supune discuţiei generale, considerând-o o temă esenţială pentru educaţia tinerilor. Ideea că „*omul e pre pământ pentru norocirea sa*" e însuşită acum de un număr cât mai mare de inşi, care cred înţelegerea destinului propriu numai alături de ceilalţi, printr-o muncă şi o strădanie comună şi nu prin înşelarea celui de lângă

BDD-A19465 © 2011 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:41 UTC)

el, iubirea aproapelui şi ajutorul dezinteresat dat acestuia înseamnă buna prietenie. În comentariile fabulelor sale, Ţichindeal spune că „*numai aceia sunt drept norocoşi, cari iubind pre Dumnezeu şi pre toţi oamenii, fiind iubitori de osteneală trăiesc cu sudoarea feaţii lor şi înţelepţeaşte*." Tot Ţichindeal va afirma că „*Prietenia e temeiul cel dintâi a toatei vieţii omeneşti cei vremelnice... că dacă oamenii pre lume buni şi toţi unul altuia priateni, toţi ar putea fi norocoşi*."

În spiritul acestor precepte iluministe îşi concepe cartea şi Gheorghe Munteanu, ce se arată sensibil la noţiunea moral-educativă de prietenie, pe care o vede ca un mod de solidaritate naţională şi socială. De aceea face trimitere în prefaţa ***Către patroni*** la genul (neamul) nostru şi la datoria lui de a se ridica prin cultură şi bune moravuri la nivelul celorlalte neamuri ale Europei, concepută „*spre binele cel de comun*." Mersul înainte al societăţii îl vede printr-o colaborare strânsă între cei care „*dau ajutoriu cu pana*" şi între cei care ajută „*cu punga*." Învăţătura dintâi pe care el vrea s-o transmită pe această cale este credinţa în Dumnezeu, deoarece „*singur Dumnezeu e pretin credincios / Omul e făţarnic şi fără folos*." Aşa cum arată şi scripturile, Domnul e cel care făgăduieşte cel mai puţin, dar dă cel mai mult. Un exemplu elocvent a fost cel cu Senaherim, pe care Domul l-a împiedecat să ajungă la Ierusalim, prăpădindu-i oastea, iar apoi, i-a împlinit cererea lui Iosafat, ajutându-l pe Solomon să obţină prin înţelepciune rangul şi starea la care a ajuns.

Versurile următoare vin să atragă atenţia omului cinstit să nu se încreadă fără dovezi aşa-zişilor prieteni mincinoşi şi ipocriţi; sub masca bunătăţii şi ajutorului dezinteresat, se ascund de fapt cei care „*să capete ceva nădăjduesc*," lăsându-şi prietenul singur la greu.

Falşii prieteni sunt comparaţi cu bondarii care sug nectarul florilor sau cu viţa care se foloseşte de par doar pentru a se urca. Falşii prieteni sunt cei mai periculoşi, deoarece imediat ce ai ajuns la o nenorocire sunt primii care „*dau dosul*" şi te lasă singur. Aşa a păţit şi Iov, care a ajutat pe atâţia, ca apoi să nu fie primit de nimeni în casă. Ba încă, aceşti falşi prieteni, în loc să te ajute, te sapă şi mai tare. Ca să fie mai demn de crezare, autorul introduce aici comparaţia cu copacul cel verde şi rămuros la umbra căruia omul se adăpostea vara când era mai cald, ca apoi să se repeadă cel dintâi cu toporul spre a-l doborî. Alţii sunt tot atât de falşi, deoarece dacă au dat ceva ajutor, apoi se laudă la toţi cu acest lucru, făcând gestul mai ales pentru ţâfna şi bunăstarea lor, dar şi spre a le rămâne veşnic îndatoraţi, spre a-i sluji pe viitor.

Prietenia oamenilor, arată autorul, se câştigă greu, dar se pierde repede. El arată bunăoară, cum e deajuns un râs, o vorbă sau un gest oarecare, pentru ca aceştia să se supere şi să te lase când ţi-e lumea mai dragă. E de ajuns un presupus sau o grăire de rău, pentru ca totul să rămână în urmă: „*Ba şi nestornicia*

BDD-A19465 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:41 UTC)

firească / Poate preteşugul să-l prăpădească / Poate-vă de preteşug pre voi lipsi / Un râs, un căştig, o price ce sosi." Uneori aceste „*price*" sunt dintre cele mai rele, cum ar fi cearta pentru păşune sau pentru adăpătoare: „*Vezi! şi iată / Pretenia lor cum fu subţiată*!"

E bine, deci, ca omul să stea şi să se socoată bine atunci când porneşte o prietenie, deoarece cauzele stricării ei pot veni repede şi pe neaşteptate: „*Ba facerile de bine ce ai făcut / La bunul pretin acel de demult, / Nu de puţine ori sunt pricină, / Să te lase pretinu fără vină*." În loc să-ţi întoarcă binele înapoi, el, dimpotrivă, te va urî pentru binele tău, astfel încât se naşte întrebarea sinceră: „*Apoi acesta, omule, preteşug / Să se zică credincios, făr-vicleşug?*" Singur Dumnezeu nu-şi părăseşte credincioşii aflaţi într-o situaţie critică. De aceea, pentru autor e foarte important să-şi îndemne cititorii să nu părăsească niciodată credinţa şi nici speranţa în Cel de Sus: „*Nu avem ce ne teme la Dumnezeu / De nestatornicie sau şi alt rău. / Nici o stihie, nici vreo făptură, / Nu poate să ne-aducă la el ură*." Încredinţându-ţi prietenia Domnului, acesta nu se poate să te lase în rătăcire, aşa cum ar putea-o face omul. Şi chiar dacă omul respectiv are păcate, fiind ticălos sau mişel, el nu va fi privat de dragostea şi înţelegerea Domnului. E cazul văduvei sărace din Biblie, pe care Hristos a ajutat-o, e cazul săracului, carele umblă a cerşi pe la casele oamenilor.

Este surprinsă cu oarecare privire realistă imaginea celui sărac, umblând din casă în casă şi căutând de mâncare, cu privirea aţintită la focul din cuptor sau la oalele pline cu mâncare care fierb prin apropiere. „*Dacă oarecarele fiind sărac, / Pre la casele altora au umblat, / A ceare milostenie, ajutoriu, / Şi privea oare iaste ce(va) în cuptoriu, / Ba aorea şi oalele descoperea / De pline, oare sîntu iale vedea*." Există însă şi o situaţie aparte, care caracterizează mojicia ajunsului, a parvenitului, care-i „*de soi prost*" şi care uită de unde a plecat, refuzând ajutorul celui aflat în lipsă. El va da seama însă la judecată de comportamentul său.

Cărticica în versuri ***Cheia preteşugului*** nu se remarcă printr-o ştiinţă deosebită a versului şi nici prin idei bogate şi pline de originalitate. Ea vine să ilustreze mai degrabă situaţia omului obişnuit, care a fost înşelat de multe ori în aşteptările sale de către prieteni, şi atrage atenţia asupra importanţei deosebite acordate instituţiei prieteniei, care, în multe situaţii, nu se dovedeşte la înălţimea sentimentului învestit în ea. Exemplele de bună prietenie (Lot şi Avram) sau de rea conduită sunt luate de cele mai multe ori din ***Biblie***, cu trimitere specială la ***Cartea Facerii*** sau ***Cartea Împăraţilor***, la păţaniile lui Iosif sau Solomon, la disputele lor cu egiptenii care voiau să-i ţină în robie. E o carte de învăţături morale, în care domină pilda vie a Mântuitorului şi, în general, a faptelor bune, puse în contrast cu făţărnicia şi strâmbătăţile omeneşti.

BDD-A19465 © 2011 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:41 UTC)

Cheia preteşugului se adaugă astfel operelor iluministe de sorginte moralistă, constituind un exemplu în plus de aderenţă la spiritul timpului şi la nevoia de educare şi cultivare a omului simplu, căruia i se şi adresează.

Cheia preteşugului celui adevărat în viersuri alcătuită

De Gheorghie Munteanu, învăţătoriul şcoalei naţională rumâneşti din Pesta
La Buda în Crăiasca Tipografie a Universi Ungariei, 1815

Cătră Patroni!

Mare mulţămită domniilor Voastre, carii din nespusa rîvnă cătră Cultură şi spre binele cel de comun al genului nostru celui românesc binevoiraţi a părtini această cărticică micuţică să se poată tipări.

Doao bunătăţi închiotorate sînt, care una fără alta nici un lucru fie cât de mărunt a-l aduce la capet nu pot (până şi punga), de unde luminat putem priceape că unii dau ajutoriu cu peana, iar alţii plătesc cu punga, şi aşa credinţându-se una ceialalte, fac nenumărate lucruri folositoare.

Dea dară Dumnezeu acest gând nepreţuit, şi tocma sfânt şi altora fraţi, din piept roman adăpaţi a fi spre ajutoriu tuturor celor ce vor binevoi de acum înainte cât de puţin a tipări pentru genul(neamul) nostru. - Pentru care facere de bine nemărginită, însutite vor lua de la Dumnezeu întru această lume şi în ceealaltă vieaţa de veaci.

Dat în Pesta 13 aprilie 1815

I

Despre pretenie voiu să cuvintez,
Stăi pământeanule oame, şi să vez(i).
Dintru a mea patimă -ndelungată,
Cu mare, multă, şi prea greao gloată.
În multe, cu greu zile ispitită,
Voiu ca să te învăţi întîia dată.
Că singur acel pretin bun e Domnul,
In carele să te-ncrezi; iar nu omul!
Singur Dumnezeu e pretin credincios,
Omul e făţarnic şi fără folos.
Aceste, zic, voiu să te-nvăţ pre tine,
Ca să nu pătimeşti şi tu ca mine.

Cumplitul Senahirim să se-ntoarcă
Cu oastea lui cea-nfricoşată toată
Să cetim toate scriturile sfinte
Vom afla, dacă vom lua aminte.
Că Dumnezeu tot ce făgăduiaşte,
Nu numai întru adevăr plineaşte,
Ci încă tot mai pre sus dăruiaşte,
Decum oare cui om făgăduiaşte.
Domnul făgădui lui Ezechie,
(Aminte omule ţie să-ţi fie.)
Că oastea trufaşului Senahirim,
N-a pune piciorul în Ierusalim. (1
Această făgadă ca să plinească
Dumnezeu, destul era ca să facă,

Dînd puţinteale picuri, se răsipesc.
Deci Dumnezeu puţin făgăduiaşte,

BDD-A19465 © 2011 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:41 UTC)

Ci nu se îndestuli cu atântu,
Că trimise-n noaptea ceea un cumplit
Înger, cu ageră sabie-ntărit;
Ce o sută optzeci şi cinci de mii armaşi
A lui Senahirim omorî-n sălaşi!
Domnul lui Solomon i-au făgăduit
Numai înţelepciunea, ce au poftit:
Ci nu-i deade averi mari şi bune.
Să plinească cearerea lui Iosafat,
Destul fu că ceruta apă i-au dat. (2
Ci nu se-ndestuli cu asta Domnul,
Deadei şi-nvingere. Se miră omul!
Aşa veţi afla şi altele multe
În făgada lui Dumnezeu plinite.
Nu aşa sînt priietenii cei lumeşti,
Poţi vedea, puţin de vei sta să priveşti,
1. 14. Carte a împăraţilor, cap. 91, stih 32.
2. 14. Carte a împăraţilor, cap. 3.
Aceştia prea darnici sînt cu cuvântul,
Cât se minunează de ei tot duhul.
Toate cu gură mare făgăduiesc,
Spre toată slujba cu imba se gătesc.
Ci acestor de vei creade tu oame,
Flori vei culeage stearpe, fără poame.
Că spre nemica nu-s mai obucinuiţi
Acest feliu de pretini mai sus pomeniţi.
Decât ca mult ei să făgăduiască,
Şi tocma puţini apoi să plătească.
Tocma ca niscari nori ce se arată
După multă secetă plini de apă;
Şi gîndeşti că va ploa, de va vărsa,
Cît tot pământul cu ploaia va-neca.
Apoi aceşti nori ce mult făgăduiesc,

Decît cînd văzu-l căzut în urgie?
Atunci făcu pentru el să ploao foc
Din ceriu, să ardă vrăjmaşii lui de tot.
Apără-l pre Eliseiu mai arătat,
Decît cînd şi pruncii l-au batjocorat,
Fierile, cum cetim cu ochii noştri,
Făcu pentru el să iase din codri.

Dup-aceea cu mult mai mult plineaşte.
Iar prietinul om mult făgăduiaşte;
Şi puţin sau şi nemica plineaşte.

II

Osebirea cestor pretini vesteaşte,
C-acolo pretinul lumesc priveaşte:
Nu ca să vă dea ceva dintru al său;
Ci să te prădeaze de ce e al tău.

De aceea se închină, vă cinstesc,
Ca să capete ceva nădăjduesc.
Că sînt pretini voao, o, nebunilor,
Cum albinele-s pretine florilor,
Să sugă ce e mai dulce în iale!
Apoi să le lase în goala piale!
Vă sînt pretini cum e viţa parului
Să se nalţă sus cu ajutoriul lui.
Almintrea cu totul Dumnezeu lucră,
Nu pofteaşte el de la noi nemică,
Nu doreaşte de la tine bunul tău,
Ci-ţi dăruiaşte multe dintru al său.

III

Cine-s aceia, cui Domnul grăiaşte,
Mai chiar prietin se mărturiseaşte?
Săracii, năcăjiţii, asupriţii,
De lumea toată cu tot defăimaţii.
Când fu mai pretin Israilteanilor?
Atunci cînd Eghipteanii, stăpînii,
Cu nedreptul Faraon îi năcăjea,
Şi cu prea greale lucruri îi asuprea.
Făcu mai mari minuni pentru Ilie,

El întîiu săcurea-ntrînsul împlîntă,
Taie-l, de binele de vară uită,

IV

Ci, că aţi aflat pretini îndurători,
Să punem, ce vreau a fi ajutori
Voao întru a voastră lipsă mare;

BDD-A19465 © 2011 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:41 UTC)

Când iubi Hristos pre Lazar mai vîrtos,
Când și surorilor lui era grețos?
Nu așa, nu fac pretinii cei lumești;
De vei socoti tu puțin, să gîndești,
N-ai căzut bine-ntr-o nenorocire,
Indată dau dosul, fug fără fire.
Carii eri îmi era pretini buni mie
Azi nimic nu vreau de mine să știe.
Pînă trăiam cu dînșii zile bune,
Imi făcea închinăciuni; eu pot spune.
Dacă am căzut în nenorocire,
Nu vor să mă cunoască nice țîră.
Cînd ne cade casa, rîndunealele
Fug toate, părăsindu-și cuiburile.
Dreptul Iov la cîți făcuse el bine,
Cînd căzu în acea nenorocire.
De care Scriptul ne face știre,
Nu-l primiră nimene nici în casă
Cît zăcu pre unde oamenii pasă,
Ca un cîne mort în uliță-n gunoiu,
Amărît, năcăjit și plin de puroiu.
Ba încă întru aceaste întîmplări
Pretinii lumești au aceale aflări:
In loc ca să te ajute, încă ajung,
Cît cu batjococuri prea greale te împung
Precum cel ce vara la umbra șeade
A copaciului rămuros și vearde,
Că s-au veștejit, s-au uscat, de-l veade;
Oare cînd vor da fără lăudare?
De v-au dat, se loaudă cu cuvântu,
Că v-au dăruit atîntu ș-atîntu!
Ca aorea mai mult, decît v-au dat, spun,
Și cu gura strigă ei ca cu un tun.
Poftesc înaintea a toată lumea,
Ca smerit să le mulțemiți pururea.
Să vă mărturisiți lor foarte deatori.
Și pre ei să cunoașteți prea mari patroni.
Ba poftesc spre slujba lor a tot ceasul
Să fii gata, și să cauți tu folosul
Numai a lor; casa ta să-ți părăsăști,
Și pururea numai lor să le slujești.

V

Ci ca să punem, c-așa pretinii ați aflat
Carii, și după ce v-au ajutorat;
Nu poftesc ei de la voi mulțemită,
Nice oare ce slujbă umilită:
Totuși pentru aceea nu ați aflat
Pretin voao-n lume bine-ncredințat.
Pot avea asupra voastră vr-un prepus,
Și iată că preteșugul e răpus.
Să poate piarde acest preteșug.
Cu o grăire de rău, cu vicleșug.
Știți, aceea fără de rușine stăpînă
Cum asupri pre Iosif fără vină!
Muierea, zic, a lui Pentefri-n Eghipt

BDD-A19465 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:41 UTC)

Pre curatul în temniță l-au înfipt.(1
Poate o pismă preteșugul pierde,
Fieșicine-n David și Saul veade.(2
Ba și nestatornicia firească
Poate preteșugul să-l prăpădească,
Poate-vă, de preteșug pre voi lipsi
Un rîs, un căștig, o price, ce sosi.
Poate oare fi mai mare preteșug,
Cum fu-ntră Lot și Avram fără vicleșug.
1) Facere, cap. 39
2) 1, Carte a împăraților, cap. 81
Intră Avimeleh și întră Isac?
Ca alte exempluri acum să le tac.
Price se naște-ntră păstorii unior
Pentru pășune; iară întră altor
Pentru adăpătoare. Vezi! și iată
Pretenia lor cum fu subțiată!
Caută Avram să se-nstreine de Lot,
Cum și Isac de Avimeleh cu tot. 1)
Ce nădeajde dară-n pretenii lumești,
Poți tu, oame să-ți așezi, să întocmești,
De vreame ce această pretenie,
Și fără vina ta să strică ție?
Ba, facerile de bine ce ai făcut
La bunul prietin acel de demult,
Nu de puține ori sîntu pricină,
Să te lasă prietenu fără vină.
Căci că neputînduți el face bine
Atîta, cît ai făcut cu el tine,
Inceape a te vedeare cu ochi răi,
Cum deatornicii pre creditorii săi;
Inceape el de tine a se feri,
Cu tine, nicicum a se întîlni.
Inceape lui de tine a-i fi urît.
Și ți se face-n urmă vrăjmaș cumplit.
1) Facere, cap. 31
Intră cei ce la Besearică ducea
Daruri, doară cei ce galbenii slobozea,
Au văduva, ce-aduse numai doi bani,
Se prea laudă acum de mulți ani?
Că Domnul nu cu daruri s-amăgeaște,
Ci mai vîrtos inima prețuiaște.

Apoi acesta, omule, preteșug
Să se zică credincios, făr-vicleșug?
Dinpotivă să venim a cuvînta
De pretenia cu Dumnezeu alta.
Spune-mi, poți oare ceva frică avea,
De care pănă acuma se spunea?
Te temi doar, că Dumnezeu se va lăsa,
De a te iubi fără vina ta?
Că te va urgisi când tu faci bine
Ca tocma lucru minunat creștine!
Că noi fără de vina lui Dumnezeu
Putem a-l părăsi: așa grăesc eu,
Iară el fără de vina mea nu poate
Cîndva să mă părăsească-ntră gloate.
Dumnezeu niciodată părăsește,
De nu va fi părăsit; nici lipsește,
Nu avem ce ne teame la Dumnezeu
De nestatornicie sau și alt rău.
Nici o stihie, nici vreo făptură
Nu poate să ne-aducă la el ură.
O preteșug fără primejduire,
Cu Dumnezeu! Minunată însoțire!
De iubesc eu un om de omenie,
Lipsește să mă păzesc de o mie,
Ca să nu-l streineaze de la mine,
Și să rămîn eu mîhnit în rușine.
Nu e lipsă, de iubesc pre Dumnezeu,
Să mă păzesc de alt, făr de mine,
Făgăduiască-i alții daruri mărite,
Slujbă și venituri îmbogățite.
Mai mult decît altul, eu de-l voiu iubi
Cu fierbinte dragoste spre el voiu fi,
Măcar că sînt mai ticălos și mișel
Nu mă va pune înapoia lui el.
Pre Marta, mai lăudă, ce lui slujea,
Au Maria, ce mai vîrtos îl iubea?
Dumnezeu să apere, să ferească!
Că nice nu-i urs așa-n lume spurcat,
Ca săracul ajuns să fie bogat;
Cum și cel de soiu prost și întunecat
Dacă la bogăție s-au înălțat,
Nu așa, nu așa iaste Dumnezeu,

BDD-A19465 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:41 UTC)

Nu s-uită Dumnezeu la ce-i în mînă,
Ci priveaşte la ce-i în inimă.

VI

Dară să mai socotim încă una,
Apoi voiu pune jos de la scris mîna.
Dacă la oarecarele fiind sărac,
Pre la casele altora au umblat,
A ceare milostenie, ajutoriu,
Şi privea oare iaste ce în cuptoriu,
B-aorea şi oalele descoperea,
De pline, oare sîntu iale vedea.
Apoi de ajunge să fie bogat,
Sau la ceva deregătorie-n sat;
Nu are el greotate mai mare,
Decît pre aceea el a-i vedeare,
Carii cîndva i-au dat milostenie,
Fiind dînsul în stat de smerenie.
S-audă apoi de la oarecare,
Vedeţi pre acest buiac dolfan mare!
Ştiu, cînd la casele noastre el venea,
De săteanii cei avuţi îl miluia.
Aceasta oarecare să grăiască,
Evanghelia spune, iară nu eu.
Hristos la judecata sa cea mare
In faţ-a toată lumea va strigare:
Veniţi blagosloviţii Tatălui mieu,
Să vă dau împărăţia de veaci eu:
Căci cînd am fost flămînd şi însătoşat
Căci însuţi mi-aţi dat de beut, de mîncat.
Singur dar Domnul e pretin pre lume
Credincios omului şi altul nime!

VII

Dacă singur iaste Domnul Dumnezeu
Credincios şi statornic pretin al tău;
Fie măcar care om pretin ţie,
Ba şi patron cît de mare să fie,
Singur de Dumnezeu tu să te lipeşti,
Asupra voei lui nemic să voeşti.
Niciodată să scîrbeşti pre Dumnezeu
Pentru să faci voia pretinului tău.
Iubeaşte pretinii, iubeaşte şi patronii,
Tată, mamă, muiare, fii şi surori.
Ci cătră aceştia să fii cu duhul tău
Totdeauna după Domnul Dumnezeu.

BDD-A19465 © 2011 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:01:41 UTC)